

Waldorfská škola vychováva slobodných ľudí s vlastným názorom

Waldorfskú štátnu školu plánujú otvoriť aj v Košiciach. Zápis do prvého ročníka sa uskutoční už 16. a 17. januára na ZŠ Galaktická. Prinášame vám už starší rozhovor s neúnavným propagátorom tohto školského systému, publicistom i hudobným pedagógom pánom Janom Dostalom z Prahy .

Z prednášky pána Jana Dostala: „Školám svojej doby vytýkal Komenský, že sú „robotárne“. Netušil, o čo viac sa stanú „robotárňami“ v priebehu ďalších troch storočí. Netušil, že nadíde čas, keď deti budú cítiť k škole nielen nechúť, ale často aj nenávisť, keď k učiteľom budú prechovávať odpor. Keď lekári budú márne upozorňovať, že preťažovanie detí v škole podryva ich duševné zdravie. Keď výchovný systém bude dôsledne aplikovať na deti zásadu boja o život prevzatú zo života zvierat a škola bude predstavovať nikdy nekončiacu súťaž, kde „slabí“ odpadajú a „schopní“ sú oslavovaní. Uvedomujeme si, koľko a aké traumy si deti odnášajú z tohto boja?“

Pán Jan Dostal sa stal po revolúcii aj spoluzakladateľom antropozofickej spoločnosti a zástancom waldorfskej pedagogiky. Dodajme, že antropozofia a tento typ školy je spätý s menom Rudolfa Steinera, mysliteľa a filozofa. Hlboké poznanie prinútili R. Steinera zamýšľať sa nad otázkami podstaty človeka a možnosťami zlepšiť jeho sociálne postavenie. Priviedlo ho nielen k myšlienke ideálneho usporiadania spoločnosti, ale i k založeniu waldorfskej školy, ktorú by sme mohli označiť aj ako výchovný systém vedúci k slobode jednotlivca.

Čím vás upútala práve táto výchova a mohli by ste vysvetliť kde k akému smeru antropozofiu zaradiť?

„S waldorfskou pedagogikou som sa zoznámil ešte ako študent. Preto že som vyrastal v antropozofickej rodine, mal som k nej dôveru. Vo vlastnej pedagogickej práci na hudobných školách som si uvedomil, že čím viac sa k nej priblížim, tým budem mať lepšie svedomie voči deťom. Antropozofia nie je filozofia, ale metóda poznania, nechce byť dogmou, nechce byť náukou, vyznaním viery. Rudolf Steiner formuloval antropozofiu ako cestu poznania, ktorá by chcela do viesť ducha v človeku k duchu vo vesmíre.“

Dielo R. Steinera sa dnes teší obrovskému záujmu. Prečo dnes mladí ľudia opäť siahajú po jeho knihách?

„Domnievam sa, že to súvisí so štyridsiatimi rokmi komunistickej vlády. Ľudia túžili po náboženských zážitkoch a nemali ich. Túžili po astrológii, mystike, okultizme, tiež ich nemali. A teraz sa to asi snažia nejako kompenzovať. Antropozofia nechce byť náboženstvom, ale dáva ľuďom určité vnútorné uspokojenie, aké by im mohlo náboženstvo dať, a tak sú k nej priťahovaní. Nedostávajú dogmy, ani príkazy, že musia veriť v to, alebo ono. Získavajú však pocit, že nás chce niekto oboznámiť s určitými poznatkami o vyššom svete, o ktorých by sme mali uvažovať. Pre Steinera je typické, že varuje pred slepou vierou.“

Ako sa to dá aplikovať na waldorfskú pedagogiku?

„Mnoho poznatkov R. Steinera má byť základnou pomôckou pre pedagóga, ale vo chvíli, keď v nich začne slepo veriť, nemajú pre neho zmysel. Už mu nemôžu pomôcť. Jediné čo mu môže pomôcť sú nové myšlienky, s ktorými má vnútorne zápasiť a učiť sa pozeráť na svet prostredníctvom týchto myšlienok. Keď si ich overuje začne sa pozeráť na deti, na poznanie iným spôsobom, a to je to, čo pedagóg potrebuje.“

Môže byť vôbec škola, na ktorú sme si zvykli, iná a ako by mala vyzeráť a môže fungovať aj u nás?

„Určite môže. Na svete sú dnes stovky waldorfských škôl, do ktorých chodia deti radi, kde vyrastajú v prirodzenom priateľstve s učiteľmi, získavajú záujem a lásku pre svet i samostatnosť v prístupe k otázkam, ktoré kladie život. Mala by mať určité vonkajšie charakteristiky. Sú to školy, ktoré nepoznajú „skúšanie“, známkovanie a vysvedčenie v tom zmysle, ako ich pozná väčšina z nás. Deti nevedia čo je to prepadnúť, čo sú to riaditeľské pokarhania a nikdy nezaťažujú rodičov starosťami s domácou prípravou. Vyučovanie prebieha v epochách. Znamená to, že majú na začiatku vyučovania, a po niekoľko týždňov, vždy rovnaký základný predmet, aby zážitky z neho mohli doznieť a zapustiť korene. Steinerov pedagogický plán sa snaží vychádzať z prirodzených predpokladov detí určitého veku, čo znamená, že dieťa musí dospieť do takého vnútorného stavu, aby sa samo chcelo napríklad zoznámiť so zemepisom, alebo s minulosťou.“

Predsa len okrem vonkajšieho pohľadu na túto školu existuje aj hlbší. V dnešných časoch je dôležitý aj počet detí v triede a čo ak niektoré dieťa je iné ako ostatné?

„V Holandsku učitelia hovoria, že ak je v triede menej ako tridsať detí, tak netvorí poriadny celok. Učiteľ musí mať veľmi jasný pohľad na jednotlivé deti, a musí z neho vychádzať už pri zasadať poriadku. Samozrejme aj v týchto triedach sú deti „podpriemerné“ a „nadpriemerné“. V súčasnosti tam určite budú deti nepokojné, označované ako hyperaktívne. Ak ide o takzvané menšie, alebo väčšie školské nadanie, vo waldorfskej škole je prednosťou, že lepší žiaci majú pomáhať slabším. To je jej súčasťou. Lepší žiaci si musia zvyknúť, že slabší potrebujú pomoc, a že keď je im niečo dané, musia to použiť na prospech slabších. Keď sú deti motivované klasifikáciou, teda tým že ich učiteľ buď chváli, alebo napomína a neraz ponižuje, chcú byť „najlepšie“ a nemajú snahu pomáhať druhým. Ak by ju aj mali a napovedali by, v klasickej škole sa to vníma ako podvod. Teda pomáhať spolužiakovi znamená podvádzať a to je niečo nemorálne. Na waldorfskej škole to vôbec neprichádza do úvahy, lebo neexistujú písomky, skúšanie, teda to, čoho sa dieťa bojí. Tam deti nerobia nič preto, aby dostali dobrú známku. Ak sa snažia v nejakom predmete tak preto, že ich zaujal a je úlohou učiteľa aby sa tak stalo. Pretože predmet prichádza do rozvrhu, keď je dieťa preň zrelé, nie je dôvod, aby ho nezaujal. Musí však byť tak podaný, a to patrí k výcviku waldorfských učiteľov. Na odborných seminároch sa naučia podávať látku inak.“

Uvediem ako príklad dejepis. Dejiny sú radom príčin a následkov. Vyskytujú sa tam vojny, revolúcie, boje o územia. Nič z toho deti nemôže upútať. V dejinách sa však vyskytujú aj úžasné osobnosti a práve oni majú zásadný význam pre priebeh dejín.

Učiteľ waldorfskej školy by mal vedieť o týchto osobnostiach fascinujúcim spôsobom prednášať a to zaujme deti z nižšieho stupňa. Na vyššom stupni sa naučia uvažovať a budú riešiť problém trebárs Bruta túžiaceho po demokratických zmenách a Caesara, ktorý chcel mať slávny Rím. Tieto dve osobnosti sa „zrazili“. V čom mala pravdu jedna a v čom druhá? Učiteľ nesmie chcieť doviest' deti k verdiktu, ktorý z nich mal pravdu. Deti sa musia sami naučiť uvažovať. V nižších triedach deti dostanú obraz situácií a na vyšších sa k nim vrátia, kedy ich už musia spracovať myšlienkovito. Zisťovať príčiny a následky a naučiť sa samostatne rozmýšľať. Učiteľ im nesmie podsúvať svoj názor. Viete si predstaviť ten prekrásny zážitok z dejepisu, keď sú v triede rôzne názory a stanú sa predmetom diskusie? Deti sa takto naučia, že sa môžeme mať radi aj keď máme rôzne názory. Vo vyšších ročníkoch nemajú učebnice, ale populárno naučné či vedecké knihy, ktoré sa naučia spracovávať.“

Domnievate sa, že sa takto niečo deti naučia a mohli by ste nám stručne povedať niečo o „profile“ absolventa waldorfskej školy?

Áno, určite sa naučia. V Nemecku napríklad predviedli ako spoločnú prácu pod vedením učiteľov automobil poháňaný slnečnou energiou. V tejto krajine štatistiky hovoria, že deti z waldorfských škôl majú o niečo lepší priemer pri maturitách ako zo štátnych škôl. Absolventi waldorfských škôl sa od iných odlišujú asi najviac tým, že nie sú vo svojich možnostiach obmedzení. „

S pánom Dostalom sme ešte hovorili dlho. O vplyve umenia vo waldorfských školách, o úlohe pedagóga i o tom, že schopnosť pracovať s deťmi je nadanie, ktoré sa nedá naučiť vedeckými postupmi. Človek musí mať síce vedecké poznatky, ale tak ako v umení, aj v pedagogike, tí menej nadaní môžu jeho časť nahradiť usilovnosťou. A prečo pán Dostal tak veľmi propaguje waldorfskú výchovu?

„Pretože sú to školy, ktoré usilujú o ľudský prístup k deťom a o rozvoj ich schopností. Tým, že iné školy sa snažia za každú cenu naliať do detí čo najviac vedomostí vo veku keď nie sú na to ešte zrelé, strátiť schopnosť samostatného myslenia. K samostatnému mysleniu neprídu skôr ako v puberte. Deti si ale zvyknú prijímať a vyžadovať hotové úsudky. Vyžadujú si ich aj neskôr od masmédií od politických strán a stávajú sa manipulovateľným materiálom, zatiaľ čo svet potrebuje ľudí, ktorí chcú žiť v skutočnej vnútornej slobode a chcú uskutočňovať slobodu v ľudskej spoločnosti a tomu slúžia waldorfské školy

Katarína Bednářová.